

Д О С Т С О З Л Ә Р И

Адам инана билмир ки, мәнчлик ешги, күчү, нәфәси, оду илә јашајан Чабир Новрузун 50 јашы вар. Онуи Москвада, М. Горки адмна институтда охудугу, Төвр булвары илә кәзә-кәзә төләбә достлары илә ғызғынлыг-ла, чошгуилугла мүбәһисә етмәси елә бил дүнәи олуб. Пәределкинода, төләбә јатагханасында, ағчагајын ағачлары алтында илк ше'рлерини шаир досту Рүф'әт Зәбиоглуна дүнәи охујуб. Елә бил «Мәнним муғаматым» адлы илк китабы бу јакимларда чапдан чыхыб; нечә төрәвәт-ли, төзә-тәр, зәриф ше'рләр-дән ибарәт бир китаб иди! Елә бил илк дәрә кәниш аудиторјада, театрда, анасы Гызылжүлә вә Фүзулија һәср етдији ше'рлерини охумасы, узун сүрән жур алгышларла гаршыланмасы дүнәи баш вәриб. «Азәрбајчан» журналында чап олуван «Инсан мәһәббәти» адлы поемасыдан — бу илк сәнәт угурудан доған севинчинин ишыгы һәлә бу күн дә сәкмәјиб. Бу, нә гәдәр сәмики, тәбики бир севинч иди. Бу севинчи достлары илә

бөлүшә-бөлүшә «тәк јашамаг истомирәм өзүм үчүн» демәси сәнки дүнәи олуб. Онуи заман һаггында, инсан һаггында фикирләри, дүшүнчәләри гулагларымызда һәмишә сәсләниб вә јәнә сәсләнир. Бәс «Бир дүнјам вар» китабы?! Бу китабын редактору, кәич шаирә угурулу јол јазан, унутулмаз шаиримиз, Азәрбајчан ССР Дәвләт мукафаты лауреаты Әһмәд Чәмил олуб. Елә бил «Һәјат, сән нә гәрибәсон» мисрасы додагларындан төзәчә гопуб. Елә бил Гәрби Берлинә, Инкилтәрәјә, Америкаја дүнәи кәдиб, бу сәфәрләрлә бағды ше'рлерини, поемаларымы дүнәи јазыб. Гәрибәдир, илләрин өмрү нечә азымыш, анчаг бу илләр сүр'әтлә кечсә дә, барлы-бәһрәли, һәјатла, инсана бәјүк мәһәббәт дүјүгалары илә долу олуб. Адам шаирини јеткин вә мүдрик јаша чатдыгына инана билмир, анчаг онуи кәичлик ешгини күчүнә, баһар нәфәсли олдугуна, дахили еһтијат гүввәсинин зәкилијинә, халга, вәтәнә бағдылыгына мөһкәм инаныр.

Тофиг МАҺМУД

Өмрүнүн әллинг баһарына бу гәдәр шуз, руһан вә чисмән бу гәдәр күмрәһ кәлмиш көркәмли Азәрбајчан шаири Чабир Новрузун јарадычылыг тәләји һаггында дүшүнәркән онун мәнсуб олдугу әдәби нәсли јәдә салмамаг чәтиндир. Сәнәт мөјданына 50-чи илләрдә атылмыш кәичләрдән ән күч-дүрләри 60-чы илләрдә артыг өз фәрди јарадычылыг симасыны көстәрди, шаир кими тәныкма-га, севилмәјә башлады.

Чабир Новрузун шаир хош-бәхтлији бунда олды ки, үмуми әдәби азын ичиндә сәси итмәди, батмады, курлады. Бу сәс-дәки сәмикијәт, мә'нәви јәнг әдәбијәтә сәглам вә бәзәрсиз бир истә'дадын кәлишиндән хәбәр вәрирди. Шаирин илк «Мәнним муғаматым» (1959) китабындакы бир сыра ше'рләрин дады, дузу һәлә дә дәмәгәкмизәдәдир.

Дәшкәндә Г. Гулам адына нәширјәт төрәфиндән өзбәкчә, чох нәфис бурахылмыш «Өз дүнјам вар» (1979) ше'р китабыны көздән кечирирәм. Кәрум «Анам Гызылжүлә» ше'ри нечә төрчүмә олууб. Отуз ил өнчә динләдијим, охудуғум

ше'ри һәлә дә әзбәр билирәм. Бәјүк быр оғул үрәјинин дәрин гәтләриндән гопуб кәлән бу ше'р елә бир һүснә маликдир ки, бирчә сөзүнү, бирчә һечасыны дә дәјишмәк олмаз:

Сән дәрди, гүссәни, гәми
тәк једиң,
Мәнни һәр бәладан
көзләдин, Ана!
Сән кәдиб хәләвәтдә
дуз-чәрәк једиң,
Мәнни балла, јәллә
бәсләдин, Ана!

Чабир Новрузун сәсиндәки јангы, сәмикијәт ләкә кәтур-мүр. Онуи ше'ринин ән јажы өрнәкләри сәмикијәтдән јәрулууб, буна көрә сахталыгын ән кичикчә тәзәһүрүнә бәлә дөзмүр. Чабир Новрузу поэзијасынын ән јажы өрнәкләри јалныз мөзмүнчә дәјил, һәм дә бәдин бичимчә јеткиндир, кәзәлдир, халг ше'ринин, классик ирсин ән сәглам ән'әнәләринә шаир сәдәгәтиндән јаранмышдыр. Јалныз оријинал јарадычылыгында дәјил, Чабир Новруз төрчүмәләриндә дә өз үслуб парлаглыгыны, дәјим төр-зиндәки хәлгилији горујуб сах-ләјир. Гүдрәтли рус совет шаири Јәгор Исајевин «Јәддәшын

мәһкәмәси», јажуд Роберт Рож-дственскинин «Реквијем» поемалары онун төрчүмәсиндә нә гәдәр доғма сәсләнир. Бу әсәр-ләр сәнки төрчүмә олунма-мыш, мин иллик Азәрбајчан ше'ринин бағрындан гопмуш-лар. Бу бәјүк нәшлијәтин, шаир һүкәринин илкин сәбаби, мән-чә, Чабир Новрузун халг бәдин төрәккүрүнә үзән бағдылыгын-дәдир. Өзбәкчә ше'р китабына јаздыгы өн сөздә өзү дә буна ишәрә вурур: «...јүзләрлә ше'р китабларыны мутәлиә ет-сәм дә, гүдрәтли совет поэзи-јасыны дәнә-дәнә охусам дә, дүнјә әдәбијәтинын сирләринә өз-чох бәләд олсам дә, һәлә дә мәнни ән чох мөфтун едән әнамдан, нәнәмдән ешитдијим ләјләләр, мәрсијәләр, бәјәти-ләр, тәпмәчәләр вә һикмәтләр дүнјасыдыр». Мәнчә, Чабир Новрузу поэзијасынын сиррини мәнз бу ө'тирәфдә, халга вә халг әдәбијәтина, милли бә-дин төрәккүрүн чох дәрин гәј-нәгларына сонсуз сәвжисиндә әрамәлијыг. Бу әсәрләрин баш-лычә гијмәти, мәнчә, бундадыр ки, Чабир Новрузу мәнсуб ол-дуғу нәслин, ушағлыгы дәвә чәгларына тәсәдуф едәнләрин, һәјәтын сәрт үзүнү көрәнләрин

варлыгында һәрбә, һәрб һәркс-ләринә гаршы гәјнајан ифрәти, кәзәллијә, сүлһә, үмумән инсана мәһәббәти күчлү шаир сәсилә чәр чәкә билмишдир. Хүсусилә төләбә аудиторјалә-рында вә шаирин өз ифәсиндә чох вахт курултулу алгышлар илә гәршыланан «Инсан мәһәб-бәти» поемасынын кәниш шеһ-рәт гәзәнмәсинин үмдә сәбаби инсан тәләјинә бикәнәлијин һәттә ән кичик тәзәһүрүнә гәр-шы шаир мөвгәјинин әјдымлы-гында, ғызгын һуманизминдә-дир.

Мән Чабир Новрузу поэзија-сына мәһәббәтими һәлә 19 ил бундан өнчә јаздығым «Ше'р мәчлисиндә» адлы ше'римдә билдирмишәм:

Өзү баһарә бәнзәр, һәр
ше'ри новруз күлү.
Һәр мисрасы мин гәлбин
јарпагына бүкүлү.
Онуи һәр гәләбәси мәнним
өз гәләбәдир.
Онуи аловлу гәлби өз
иккичә гәлбимдир,
өз еһтијат гәлбимдир!

Чабир Новрузу севилән шаир-дир вә сәнәткар үчүн бундан бәјүк хошбәхтлик јәхәдур.

Хәлил РЗА